

Antiga Audiència, diumenge 27 de novembre de 2005

Cachimba

Silvio Caiozzi, 2004

Una comèdia hiperbòlica

Una més del cinema del boom

Silvio Caiozzi –Santiago de Xile, 1945– és reconegut de forma unànime al seu país per haver dirigit el 1977 *Julio comienza en Julio*, que va ser escollida l'any 2000 com la millor pel·lícula xilena del segle, segons una enquesta del diari *El Mercurio*. *Cachimba* és el seu quart llargmetratge i el tercer inspirat en l'obra de l'escriptor José Donoso (abans filmà *Coronación*, adaptació de la novel·la homònima, i *La luna en el espejo*, el guió de la qual va ser escrit en coautoria).

El primer que cal dir és que *Cachimba* sembla una pel·lícula d'una altra època. Per suposat que l'obra de Donoso és potent i suggerent (pagaria la pena que a aquestes alçades rellegíssim les seves *Tres novelitas burguesas*, que l'autor va escriure mentre vivia a Barcelona i que constitueixen una crítica àcida de la burgesia catalana), però

Cachimba esdevé un cas perfecte per qüestionar-se la vigència del famós boom llatinoamericà. Amb alguns dels seus representants ja desapareguts –el mateix Donoso– i altres en franca decadència –el peruà Vargas Llosa, el colombià García Márquez o el mexicà Carlos Fuentes, per citar els exemples emblemàtics–, sembla que va arribant el moment de prendre perspectiva i valorar les aportacions d'aquest grup d'autors que han tingut una influència decisiva en el cinema llatinoamericà de les últimes dècades.

La història de col·laboracions entre escriptors del boom i cineastes és molt llarga. En el cas de Donoso es remunta a la seva infructuosa relació amb Luis Buñuel, que estava en possessió dels drets de la seva obra, però mai va rodar cap pel·lícula. Fins a quin punt la literatura del boom i el cinema han anat de la mà a Llatinoamèrica es fa palès en la primera adaptació d'una obra del

xilè: *El lugar sin límites*, amb un guió escrit per l'argentí Manuel Puig –potser l'autor que millor està resistint el pas del temps– i dirigida pel mexicà Arturo Ripstein –que també adaptà *El coronel no tiene quien le escriba* de García Márquez–. Aquest és només un exemple, perquè les darreres tres dècades estan poblades de films amb aquest tarannà.

A aquestes alçades, l'aliança entre literatura del boom i cinema ha entrat en franca crisi. En estat terminal, podríem dir, i estem enfront d'una magnífica oportunitat per constatar-ho.

Cachimba és una comèdia bufa, desmesurada, excessiva. Es nodreix, un cop més, de l'ambient burocràtic llatinoamericà. El teló de fons és aquell món gris, anacrònic i tediós de les institucions. En el qual es mouen Marcos Ruíz –interpretat per un solvent Pablo Schwarz–, un empleat bancari que en el seu temps lliure exerceix de

secretari de la Corporación por el Rescate del Patrimonio Artístico Nacional. Marcos troba una possible sortida a la seva existència mediocre quan descobreix accidentalment l'obra de Larco, un desconegut pintor xilè que va gaudir de certa fama al París dels anys 30. La creuada que emprèn per tal de rescatar i difondre aquest tresor artístic és al mateix temps la història de la seva relació amb Felipe –interpretat pel veterà Julio Jung–, un vell alcohòlic i delirant que va ser assistent de Larco i que va heretar les seves obres. De manera paral·lela, assistim al relat dels amors i desamors de Marcos amb la seva nòvia Hilda –Mariana Loyola–, una noia que pateix una inseguretat patològica deguda a la obesitat. El tractament melodramàtic d'aquesta relació parodia l'imaginari de les telenovelles, un univers narratiu arrelat profundament a Llatinoamèrica.

Resulta evident que *Cachimba* està pensada per agradar al gran públic, per fer riure sense complicacions. Des d'aquest punt de vista, pot dir-se que funciona. Segurament us farà passar una bona estona. Tanmateix, cal dir que en aquesta pel·lícula presentem una idea del cinema de Llatinoamèrica que, per fortuna, cada cop més va quedant al calaix de la memòria. Els seus temes són reiteratius, la seva visió maniquea, i a més peca de dues coses: una comicitat i un sentimentalisme tan hiperbòlics que acaben esdevenint

una mica xocants. Tot això, unit a una atmosfera que en molts moments frega el *kitsch*, dóna com a resultat un film que és fidel a l'estereotip del cinema llatinoamericà de les darreres dècades.

¿Cap on va el cinema a Llatinoamèrica? *Cachimba* no respon a aquesta pregunta, sinó que mira cap enrere. El *boom* i el seu cinema es fan vells, i des de fa algun temps, encara que alguns no se n'adonin, les noves generacions han pres el relleu.

Per cert, això no impedeix que *Cachimba* hagi rebut els premis a Millor Fotografia, Millor Actor i Millor Actriu al Festival de Cinema Iberoamericà de Huelva, i el de Millor Pel·lícula de l'Associació d'Escriptors i Crítics Cinematogràfics d'Andalusia.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Silvio Caiozzi.
Guió: Silvio Caiozzi y Nelson Fuentes, basat en l'obra de José Donoso «Naturaleza muerta con cachimba».
Producció: Silvio Caiozzi, Guadalupe Bornand, José Luis Segura y Luis Sartor.
Fotografia: Miguel Abal.
Música: Osvaldo Montes.
Muntatge: Silvio Caiozzi.
Nacionalitat: Xile, Espanya i Argentina.
Direcció artística: Guadalupe Bornand.
Any: 2004
Durada: 127 min.

Equip Artístic

Pablo Schwarz (Marcos Ruiz)
Mariana Loyola (Hilda)
Julio Jung (Felipe)
Patricio Contreras (Perico Retamal)
Jesús Guzmán (Don Artemio)
Paulina García (Antoinette)
Tomás Vidiella (Marcel)

Filmografia

1999

Coronación

1990

La luna en el espejo

1977

Julio comienza en Julio